

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Ιστορία της Καβάλας

Ι. Α. Παπαδριανός

doi: [10.12681/makedonika.1056](https://doi.org/10.12681/makedonika.1056)

Copyright © 2015, Ι. Α. Παπαδριανός

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαδριανός Ι. Α. (1969). Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, Ιστορία της Καβάλας. *Μακεδονικά*, 9, 355–356.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1056>

έθνικη αξιοπρέπεια όχι με λόγια κενά, να καυτηριάσει ακόμη τὰ ἐλαττώματα τῆς φυλῆς, κι ὅλα αὐτὰ με τὴν ἡρεμὴ καὶ ἀντικειμενικὴ ἐξέταση τῶν πηγῶν, στὴ μελέτῃ τὸν ὁποῖον ὁ συγγρ. ἔχει ἀφιερώσει ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια τὶς πνευματικῶν του δυνάμεις.

Ζ. Ν. ΤΣΙΡΠΑΝΗΣ

Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο υ Ι. Χιόνη, 'Ιστορία τῆς Καβάλας, Καβάλα 1968, 8ον, σελ. 120.

Παρουσιάζομεν ἐνταῦθα τὸ ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον βιβλίον τοῦ φιλολόγου Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη.

Τοῦ ὅλου ἔργου προηγεῖται ὁ πρόλογος (σ. 7) καὶ ἡ εἰσαγωγή (σ. 9-10). Εἰς τὴν εἰσαγωγήν τοῦ βιβλίου τοῦ ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὰς πηγάς, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν πόλιν τῆς Καβάλας.

Μετὰ τὸν πρόλογον καὶ τὴν εἰσαγωγήν ἀκολουθεῖ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ ὑπὸ παρουσιασίν βιβλίου (σ. 11-26), τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τίτλον «'Αρχαία 'Ιστορία». Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὁ Κωνσταντῖνος Χιόνης ἐκθέτει τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς πόλεως, ἡ ὁποία τότε ὀνομάζετο Νεάπολις, τὰ δὲ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἔχουν ὡς ἀκολουθῶς:

Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν σπανίως τὴν Νεάπολιν, μοιλοῦντι αὐτὴ ἦτο σπουδαία πόλις. Αἱ περισσώτεραι τῶν πληροφοριῶν μας διὰ τὴν Νεάπολιν ὀφείλονται εἰς τὰς μαρτυρίας τῶν ἐπιγραφῶν. 'Η πόλις αὕτη ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πηγῶν ὡς «Νεάπολις ἐν Θράκη» ἢ «Νεάπολις παρ' Ἀντισάραν». 'Ολίγον δὲ ἀργότερον ἀπλῶς καὶ ὡς «Νεάπολις».

Τὴν θέσιν τῆς Νεαπόλεως εἰς τὴν σημερινὴν Παναγίαν τῆς Καβάλας τὴν καθώρισεν ὁ καθηγητῆς Γ. Μπακαλάκης. 'Εξ ἐπιγραφικῶν κειμένων τοῦ 410/9 καὶ 356/5 πληροφοροῦμεθα ὅτι εἰς τὴν Νεάπολιν ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς Παρθένου Θεᾶς. Δύο ἐπιγραφαί, αἱ ὁποῖαι εὐρέθησαν πλησίον τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας καὶ αἱ ὁποῖαι ἀναφέρουν ἱερὸν τι τῆς Παρθένου, ὠδήγησαν εἰς τὴν σκέψιν ὅτι ἐκεῖ ἐπάνω πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ τὸ ἱερὸν. 'Ο συλλογισμὸς τοῦ Γ. Μπακαλάκη ἐπεβεβαιώθη ἀμέσως, διότι διὰ τῆς πρώτης του ἀρχαιολογικῆς ἀνασκαφῆς ἐνετόπισε τὸ ἱερὸν τῆς Παρθένου. Διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀνασκαφῶν τόσον τοῦ Γ. Μπακαλάκη, ὅσον καὶ τοῦ Δ. Λαζαρίδου, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καθωρθῆναι νὰ προσδιορισθῇ ἐπακριβῶς ἡ τοποθέτησις τοῦ ἱεροῦ.

'Η Νεάπολις ὑπῆρξεν ἀποικία τῆς Θάσου. Τοῦτο δύναται νὰ συμπεράνῃ τις ἐκ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἐμεσολάβησαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Πρώτης 'Αθηναϊκῆς Συμμαχίας μέχρι τῆς διαλύσεώς της.

'Ο χρόνος τῆς ἰδρύσεως τῆς Νεαπόλεως δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἐπακριβῶς. Δὲν πρέπει ὅμως ἡ ἰδρύσις τῆς πόλεως ταύτης νὰ ἀπέχη χρονικῶς πολὺ ἀπὸ τοῦς ἀγῶνας τῶν Θασίων ἐναντίον τῶν ἐντοπίων Θρακῶν. Τὸ *terminus ante quem* τοῦ γεγονότος τούτου εἶναι τὸ ἔτος 500 π.Χ. 'Η Νεάπολις ὑπῆρξε μέλος τῆς Δευτέρας 'Αθηναϊκῆς Συμμαχίας, ἡ ὁποία ἰδρῦθη τὸ 378 π.Χ. 'Εμμεῖν δὲ ἡ πόλις αὕτη πιστὴ σύμμαχος τῶν 'Αθηναίων μέχρι τῆς κατακτησεώς της ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας.

Κατὰ τοὺς 'Ελληνιστικοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ λιμὴν τῆς Νεαπόλεως ἀπέτελει τὸ τέμμα μίας ἐμπορικῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἤγωνε τοὺς Φιλίππους μετὰ τὴν 'Ανατολὴν διὰ μέσου τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Τρωάδος. Διὰ μέσου τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰσέρχονται αἱ διάφοροι δοξασίαι, αἱ ἀνατολικαὶ θρησκευτικαὶ λατρεῖαι καὶ ἐν τέλει ὁ Χριστιανισμὸς. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἠκολούθησε καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τὸ ἔτος 54 μ.Χ. 'Ο ἀπόστολος οὗτος τῶν 'Εθνῶν ἀπειβόσθη εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ μετέβη εἰς τοὺς Φιλίππους, ἔνθα ἰδρυσεν τὴν πρώτην Χριστιανικὴν 'Εκκλησίαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Κατὰ τὸ 103 μ.Χ. ἐπεσκέφθη τὸν λιμῆνα τῆς Νεαπόλεως καὶ ὁ ἅγιος Ἰγνάντιος.

Το δεύτερον κεφάλαιον (σ. 27-64), το όποιον φέρει τόν τίτλον «'Ιστορία τῆς Χριστουπόλεως», εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τήν μεσαιωνικήν ἱστορίαν τῆς πόλεως.

Κατά τόν συγγραφέα, ὁ χρόνος καί οἱ λόγοι τῆς μεταβολῆς τῆς Νεαπόλεως εἰς Χριστοῦπολιν εἶναι ἀγνωστοί. Αἱ πρώται μαρτυρίαι τοῦ νέου ὀνόματος ἐμφανίζονται κατά τόν 8ον καί 9ον αἰῶνα μ.Χ. Ἡ Χριστοῦπολις, μολοντί δέν ἦτο μεγάλη πόλις, ἦτο ἐν τούτοις πολῦ γνωστή καί τοῦτο ὠφέλιμο εἰς τήν ἐπικαιρον θέσιν τῆς.

Κατά τὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ αυτοκράτορος Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ (886-912) ἀναφέρεται «ἐπισκοπή Χριστουπόλεως», ἡ ὁποία ὑπήγετο εἰς τήν μητρόπολιν τῶν Φιλίππων. Τό 926 ὑψώθησαν τὰ νέα τεῖχη τῆς πόλεως, διότι τὰ παλαιά εἶχον παραμεληθῆ καί ἐντελῶς φθαρή. Ἡ Χριστοῦπολις ἔπαιξε σημαντικόν ρόλον κατά τήν διάρκειαν τῶν σταυροφοριῶν. Ὁ στρατός τῶν Νορμανδῶν ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ Βοημούδου, υἱοῦ τοῦ Ροβέρτου Γυϊσκάδου, διῆλθε διά τῆς Χριστουπόλεως, διά νά φθάσῃ εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν. Μετά τήν πτώσιν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων (1204), εἰς τήν Χριστοῦπολιν ἐγκατεστάθησαν ἰσχυροί Λομβαρδοί βαρῶνοι, φόρου ὑποτελεῖς εἰς τόν βασιλέα τῆς Θεσσαλονίκης Βονιφάτιον. Διά τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπό τοῦ Μιχαήλ Η' τοῦ Παλαιολόγου (1261), ἡ Χριστοῦπολις ἀπετέλεσε τμήμα τῆς νέας αυτοκρατορίας.

Μετά τήν μάχην τοῦ Ἐβρου (1371), οἱ Τούρκοι προελαύνον ὀλοταχῶς καί καταλαμβάνον τὰς ἑλληνικάς πόλεις τῆς Μακεδονίας. Ἡ Χριστοῦπολις καθίσταται φόρου ὑποτελής εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς τὸ 1387, τέσσαρα δὲ ἔτη ἀργότερον κυριεῦεται καί καταστρέφεται ὀλοκληρωτικῶς ὑπό τούτων.

Τὸ τρίτον κεφάλαιον «'Ιστορία τῆς Καβάλας» (σ. 65-102) ἀναφέρεται εἰς τήν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς πόλεως· τὰ δὲ κυριώτερα σημεῖα τοῦ κεφαλαίου τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

Μετά τήν καταστροφὴν τῆς πόλεως ὑπό τῶν Τούρκων (1391), ἡ Χριστοῦπολις ἔπαυσε πλεῖον νά ὑφίσταται ὡς πόλις καί θά χρειασθῆ νά διέλθουν 140 περίπου ἔτη, διά νά συνουκισθῆ καί ἐμφανισθῆ ἐκ νέου εἰς τὸ προσκήνιον ὡς νέα πόλις, μὲ νέον ὄνομα τὸ σημερινόν ὄνομα τῆς Καβάλας. Συμφώνως πρὸς τὰς μαρτυρίας τοῦ P. Belon, ὁ ὁποῖος εἶχε περιοδεύσει εἰς τήν Μακεδονίαν κατά τὰ ἔτη 1546-1549, ἡ Καβάλα ἀποικισθῆ κατ' ἀρχάς ὑπό Ἑβραίων, τοὺς ὁποίους εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν οἱ Τούρκοι, ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Οὐγγρων. Ὁ 16ος αἰὼν ἀποτελεῖ περίοδον ἀνασυνουκισμοῦ τῶν πόλεων· μία δὲ ἐκ τῶν πρώτων πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀνασυνουκίζονται, εἶναι ἡ Καβάλα.

Διά τοῦ ἀνασυνουκισμοῦ τῆς πόλεως ταύτης ἀρχίζει καί ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου τῆς. Ἐκτός ἀπὸ τήν γεωγραφικὴν τῆς θέσιν, ἡ ὁποία ἀνέδειξε ταχέως τήν Καβάλαν εἰς μέγαν λιμένα, ἄλλος παράγων τῆς ἀναπτύξεώς τῆς ὑπῆρξε καί τὸ γεγονός ὅτι πολλοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως ἦσαν Ἑβραῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐφημιζοντο διά τὸ ἐμπορικόν τῶν πνεύμα. Ἡ συμβολὴ τῶν Ἑβραίων εἰς τήν ἐμπορικὴν κίνησιν τῆς Καβάλας ἦτο ἀναμφισβητήτως μεγάλην.

Ἡ Καβάλα, μετὰ ἀπὸ μακροχρόνιον ξένην κατοχὴν, περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὰς κάτωθι συνθήκας: Τὴν 25ην Ἰουνίου 1913 τὸ θωρηκτὸν «Υδρα» ἔπλεεν ἐμπροσθεν τῆς Καβάλας, συνοδεῖον κενὰ μεταγωγικά, καί εἶδεν εἰς τοὺς Βουλγάρους τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐγίνετο ἀπόβασις ἑλληνικῶν δυνάμεων ἀνατολικῶς τῆς πόλεως. Ὁ βουλγαρικὸς στρατός τῆς Καβάλας κατελήφθη ὑπὸ φόβου καί ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγὴν, ἐγκαταλείπων ἀνεόχλητον τὴν πόλιν. Ὁ ναυάρχος Κουντουριώτης μετὰ τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Δόξα» ἔσπευσε ἐκ τῆς Θάσου καί κατέλαβε τὴν πόλιν.

Τὸ ὅλον ἔργον κατακλείουν (σ. 103-120) διάφοροι εἰκόνες καί μία ἐκτενὴς βιβλιογραφία. Ὁ Κωνσταντῖνος Ι. Χιόνης διά τήν συγγραφὴν τοῦ βιβλίου του ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸν τόσον τὴν ἑλληνικὴν, ὅσον καί τὴν ξένην βιβλιογραφίαν.